

## ALABAY- SREDNJEAZIJSKI OVČAR

Članek iz revije »Novi Moj Pas«

Prevedel in s svojo fotografijo opremil: Igor Strnad

Ime pasme SREDNJEAZIJSKI OVČAR (v nadaljevanju SAO) se je prvič uporabilo leta 1935. Do tega časa pa je veljalo, da je to turški ovčarski pes, Pod tem imenom se je tudi razstavljal. Vseeno pa se je od tega leta dalje pojavljalo vse večje zanimanje za to vrsto psov in tako se je zgodilo, da se je začel leta 1938 razstavljeni pod svojim sedanjim imenom. Če zajamemo njegov celoten obstoj, tudi čas, ko se je imenoval turški pastirski pes, lahko zaključimo, da govorimo o zelo stari pasmi. Eden od strokovnjakov za to pasmo, kot tudi za druge, je ruski kinolog g. Aleksander Mazover, ki je izhajal iz stališča, da je narobe imenovati to pasmo s turškim pastirskim psom.



Velik vpliv na formiranje SAO ima Turkmenija, kjer še danes lahko najdemo najboljše predstavnike te pasme. Ravno tako lahko najdemo izredno dobre primerke teh psov tudi v Uzbekistanu in Tadžikistanu. Tako lahko tudi zaključimo, da so zelo dobri primerki teh psov tam, kjer je še vedno razvito relativno primitivno ovčarstvo. Čeprav so ti psi uvrščeni med ovčarske pse in pse čuvaje premoženja, so to psi, ki ne poganjajo živine. V tem obstoječem geografskem področju in njihovih pogojih življenja so obstajali primerki močnih glav in kosti ter goste in močne dlake.

Veliko število teh psov se nahaja tudi v Iranu. Tam lahko najdemo neko prehodno obliko teh psov, kar pa za enkrat še ni dovolj raziskano. Obstajajo tudi primeri, ko ne moremo točno govoriti ali gre za srednje azijskega ovčarja ali kavkaškega ovčarja. Na področju Tibeta se lahko najdejo primerki teh psov, ki pa so že križani z njihovimi dogami in se v njih tudi vidi vpliv le teh. Ti primeri se lahko opazijo po velikih, širokih lobanjah, kar pa za SAO ni značilno.

Pri SAO je največjo vlogo odigralo njihovo razmnoževanje in surovi življenjski pogoji. Njihova aktivnost v celem dnevu, težki klimatski pogoji, male količine hrane in vode so faktorji, ki so oblikovali to pasmo. Psi so se morali znajti in si sami dopolnjevati hrano s tem, ko so lovili miši in ostale male glodalce, ki živijo na pašnikih, istočasno pa varovati območje in čredo pred vsiljivci, skrbeti za svoje mladiče in jih učiti. Zaradi vsega tega ni potrebno govoriti, zakaj so obstali samo najmočnejši in najodpornejši psi. V času parjenja je imel glavni vpliv na zarod le najmočnejši samec, ki je to moral seveda tudi dokazati, kar pa je značilno tudi za veliko drugih divjih živalskih vrst. Borbe za glavnega samca v krdelu so bile zelo pogoste in včasih tudi usodne za njegovega nasprotnika.

Poleg takšne naravne selekcije je bil včasih prisoten tudi vpliv človeka, ki pa je izbral najbolj zaželjene primere. Ljudje so se pretežno odločali za večje in močne primerke, iz takšnih legel pa so po navadi zadržali samo samce. Pri SAO se je dogajalo, da je bilo vedno dosti večje število samcev kot samic, saj si pastirji niso mogli privoščiti samic, ki so bile večino časa svojega življenja osredotočene na vzgojo mladičev, namesto v varovanje. Za pastirje so psice predstavljale prestiž, ki si ga vsak ni mogel privoščiti, samci pa so zato prevladovali.

V primerih paše živine so bila to področja, ki so bila izolirana od drugih tropov živine in psov, zato se je ob srečanjih pastirjev vršilo nekakšno linijsko parjenje teh psov. V petdesetih in šestdesetih letih, je bilo zato težko sestaviti nekakšno obliko in standard za SAO, saj so na različnih področjih obstajali različni tipi SAO, ki so se med seboj precej razlikovali. Tako se je lahko v tedanji Sovjetski Zvezi opazilo nekaj manjše SAO z lažjimi kostmi, kot je standard predvidel.

V Ađbahu je bila leta 1990 organizirana konferenca, na kateri so se dogovorili o enotnem standardu, enotnem izgledu SAO.

V Ađbahu so se dogajale ključne stvari v zvezi z oblikovanjem in ohranitvijo te ovčarske pasme. Nekaj časa so vršili stroge kontrole nad planinskimi vzrejami in kontrolirali, da ni prišlo do mešanja sorodnih pasem. Razvili so tudi pse v vojne namene, nudili strokovno pomoč rejcem in tako so se začeli dosegati dobri rezultati na razstavah v Evropi. Vseeno moramo priznati tudi to, da kljub vsem prizadevanjem in trudu, lahko še vedno srečamo SAO, ki so oddaljeni od zaželenega tipa, prelahkih kosti, predolge dlake, nezaželenih barv, sedlastih v hrbtu in netipičnega karakterja.

## SAO – Zgodovina

Članek napisala g. Aleksandar Inšakov in g. Jevgenij Cigeljniki

Objavljeno v reviji ZOV, leta 1998

Prevedel: Igor Strnad

Če ne bi šel tok zgodovine v domovini teh psov drugače, bi danes obstajalo nekaj vrst SAO: Kirgijska, Uzbekistanska, Turkmenska, itd. Različnost con z različno klimo in reliefom, z različno kulturo naseljenimi ljudmi in tradicijo, je pripeljala, da so SAO med seboj malenkostno različni, ampak obenem pripadajo malemu številu najvrednejših primitivnih psov.

Zgodovina SAO je stara več kot 2000 let. Po izgledu so ti psi veliko bolj podobni sodobnim dogam in mastifom, kot pa pastirsko- čuvajskim psom.

SAO ima direktno postavljene oči, po celi dolžini polni gobec, debele zgornje ustnice, ki s strani prekrivajo široko spodnjo vilico, so karakteristične, ampak manj razvite kot pri dogah in mastifih. Imajo višek kože na vratu, hrbtu in glavi. V preteklosti je to bilo značilno za borbene in čuvajske pasme, z obarvanostjo dlake- tigrasto, črno-bela, črno-pegasta, temno progasta, itd. Te barve so pogoste pri SAO še danes.

Standart SAO je sestavljen na osnovi turkmenskega tipa psa, ki so ga tudi rejci priznali za najbolj zaželjenega. Ta tip je danes poznat kot »turkmenski alabay«, v preteklosti pa so ga imenovali »turkmenistanski ovčar«. Kljub temu, da je ta tip najbolj zaželjen in naj bi predstavljal temelj vzreje, pa še vedno videvamo pse z netipskimi znaki. Če se v prihodnosti rejci ne bodo držali navodil standarda, se lahko za to vrsto psov to odraža zelo negativno, kot na primer z izgubo genetskega fonda in z izgubo priplodnega materiala ter zgubljanjem tipičnih lastnosti, ki veljajo za SAO.

Vseeno bi bilo potrebno pse kirgiskega tipa in stepskega tipa ovčarjev Kazahstana in Uzbekistana izločiti v samostalne pasme. Ko že govorimo o kirgijskih ovčarjih, naj povemo tudi to, da se je pri njih takšna praksa pojavljala že v tridesetih letih prejšnjega stoletja. Ti veliki, močni psi gladke dlake so se vedno razstavljali kot samostojna pasma v domovini. Stanje v sosednih pokrajinah, kot so severnozahodna Indija, Pakistan, Avganistan in Iran je veliko bolj megljeno, zato ker lokalne kinološke zveze ne obstajajo in ni narejenega niti opisa niti standarda za tamkajšnje nacionalne pastirsko-čuvajske pse.

Znano je da se severozahodu Indije, kot tudi v ostalih predelih pokrajine srečujejo bodisi pretežki ali prelahki kratkodlaki psi, pogosto tigraste barve ali pegasti.

Na severozahodu Kitajske kot tudi drugje po Kitajski skoraj ni opaziti teh psov, saj so bili po revoluciji razglašeni kot ostanek revolucije in bili tako preganjani in uničevani.

Ovčarji se malo razlikujejo od tistih običajnih v bivših republikah nekdanjega SSSR-a. V Rusiji so bili turkmenski in kirgijski ovčarji od nekdanj redki in malo poznani, kljub temu, da so

kinologi, ki so jih preučevali, nenehno izpostavljali in kazali na njihove velike delovne sposobnosti za delo čuvaja in stražarja.

Dvajsetih let prejšnjega stoletja so turkmenske in kirgijske ovčarje v malem številu vzgajali v psarni RKKA, kjer so jih koristili kot pse stražarje in pse sledarje. Na razstavah službenih psov, so se te pasme redno pojavljale, vendar je bilo njihovo število vedno malo. Medtem, ko so v republikah srednje Azije te pse razstavljali pogosteje in v večjem številu, kjer so jih domačini uporabljali kot pse čuvaje in »pit-pse« se pravi borbene pse.

V Rusiji so SAO postali popularni pred kratkim. Še pred 20-25 let nazaj je malo rejcev videlo tega psa v živo. Večini je bil poznan le po opisu. Takšno stanje pa je šlo na roko turkmenskemu alabaju, saj so vojaške psarne, ki so imele te pse ohranile njegovo prvobitnost in s tem tudi kvaliteto alabaya.

Z druge strani pa je ravno to, ker je bilo premalo pozornosti kinologov, pripeljalo na rob preživetja kirgijskega ovčarja, s tem pa se je pojavila realna nevarnost za križanje SAO z ostalimi pasmami iz njihovih področjih, kjer so bivali. Temu je botrovalo tudi iskanje mladičev v 80-ih letih in pojavljanje gostov iz Rusije na tradicionalnih borbah psov.

Zaradi izboljševanja borbenih lastnosti »pit-psov«, lastniki takšnih psov poskušajo s križanjem SAO z bulterijerji, ameriški stafordi, celo z neapeljskimi mastifi, da ne govorimo o relativno bližnjimi kavkaškimi ovčarji.

Potomci dobljeni iz takšnih križanj so po navadi močnejši, ostrejši ter bolj vitalni in hitri. Ampak takšna praksa pripelje do tega, da so takšni le hibridi prve generacije, ki so neuporabni za nadaljnjo vzrejo in neprimerni za hišnega psa, saj so prehudi in prehitro, včasih celo za brezzveze reagirajo.

Takšni problemi znotraj pasme so prinesli negativne posledice, saj so tako rejci, ki niso bili pravi poznavatelji SAO, vsakega psa, ki je imel kupirana ušesa in rep prodali pod pretvezo, da je to čistokrvni SAO in se izgovarjali, da je to še vedno pasma, ki se deli na več tipov in vrst. Največkrat pa so bili to hibridi s kavkaškimi ovčarji in dogami.

Današnje stanje je daleč stran od tega, da je vse v redu, vendar pa se stanje popravlja; zahvaljujoč vse večjemu številu pravih rejcev, ki vedo, kako mora pravi SAO izgledati in ki dajo velik poudarek na glavne lastnosti, karakter in izgled tega psa.

## SAO – Portret pasme

**Avtor članka : g. Aleksandar Inšakov in g. Jevgenij Cigeljniki**

**Objavljeno v reviji ZOV, 1998**

**Prevedel in s svojo fotografijo opremil: Igor Strnad**

Za ljubitelje, ki iščejo predanega in neizbirčnega psa čuvaja, SAO predstavlja zelo perspektivno pasmo.

Glede na to, da je močan, velik pes, ki je zelo efektiven in ima lastnost varčevanja z energijo, ta pes osvaja s čudovito kombinacijo lastnosti primitivnih pastirsko-čuvajskih planinskih ovčarjev in evropske doge.

Ponosen, neodvisen, samostojen in nezaupljiv do tujcev, je alabay do svojega gospodarja zelo inteligen ten in než en. Ti psi zahtevajo izkuš enega in preudarnega lastnika, še posebej v obdobju socializacije in dresure. Če se doseže vzajemno obojestransko razumevanje, se ti psi zelo dobro učijo in nimajo nesrečnih situacij, kot je to ponavadi pri psih ovčarjih planinskega tipa. Z dresuro SAO je potrebno začeti kar se da hitro, ker so po karakterju bolj konservativni, svojeglavi in se ne učijo pretirano hitro. Vedno moramo misliti na to, da si ti psi radi zapomnijo slabe izkušnje in jih zamerijo. Zato mora biti čas socializacije in učenja než en, vendar dosleden. Agresivnost SAO je močno teritorialno izraž ena, kar se rado opazi v njegovem karakterju in vedenju. Zato se ti psi med sprehajanjem obnašajo zelo uglajeno, čeprav so morda v sebi pretepači. Ponavadi se tudi najdominantnejši samci, ko so na povodcu in vidijo drugega psa, obnašajo zelo zadržano in dostojanstveno. Ravno ta sposobnost, da se obnaša dostojanstveno, pa mu da še večji čar in ga naredi privlačnejšega. Ti psi ne padejo v »histerijo«, ko zagledajo drugega psa, temveč preudarno čakajo, kaj bo nasprotni pes naredil. Če le ta ne napade, je tudi SAO do njega prijazen in dostojen.



Malo namršen, skrivnosten in naglašeno neodvisen SAO pa vsebuje v istem trenutku lepoto skoraj divje živali, čigar občutljivost in dostojanstvo se je izostrila skozi ves čas za svoj obstanek. Ti psi ne puščajo občutka grobosti in prostih psov, čeprav delujejo že celo mladiči včasih zelo resno in nezaupljivo. Lastniki teh psov morajo posebno pozornost namenjati potepanju teh psov, saj moramo imeti vedno v podzavesti, da to ni majhen kužek, ampak je pes, ki je vedno branil svoje in gospodarjeve interese in da je ob napadu lahko zelo močno orožje. Pes mora vedeti, kdo je njegov gospodar in ga tudi spoštovati, vedeti pa mora tudi, da ga ima gospodar rad in da tudi on njega spoštuje. V primerih potepanja ali izražanju nepotrebne agresije, mora lastnik reagirati hitro in odločno in ne sme dopustiti, da ga na tem področju pes preraste.

Za pasmo je značilen karakterističen močan polni dimorfizem, ki se med ostalim izraža tudi v vidnih razlikah obnašanja med samcem in samico. Samci so po pravilu neustrašni in aktivno čuvajo teritorij in najpogosteje po prvem opozorilu tiho krenejo v napad, ko opazijo, da je vsiljivec ali tujec prekorajčil mejo našega oziroma njegovega teritorija, ki mu je zaupan v varovanje. Samice so ponavadi bolj previdne v teh stvareh in tujca že na daleč opozarjajo na svojo prisotnost na teritoriju. Izraženo imajo bolj glasno varovanje kot samci, čeprav tudi njih ni za podcenjevati v obrambnih nalogah. Mnogo samic aktivno napade vsiljivca le v skrajnem slučaju, pogosto mu poskušajo do zadnjega trenutka blokirati pot, brez da ga ugriznejo. Za napad se odločijo le tedaj, ko vidijo da je le ta neizogiben.

Srednje azijski ovčar, pes, ki zna očarati s svojimi lastnostmi, ki je zelo pameten in učljiv in dozeten za več vrst služb, si tako zasluži posebno pozornost pri ljubiteljih velikih, močnih planinskih psov. Ljudje, ki tega psa ne poznajo in se naključno srečajo z njim, so ponavadi navdušeni nad njim in njegovim vedenjem.